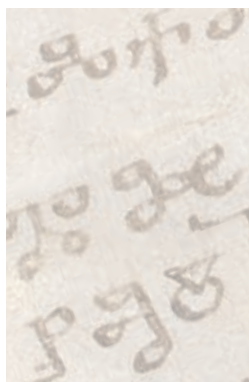
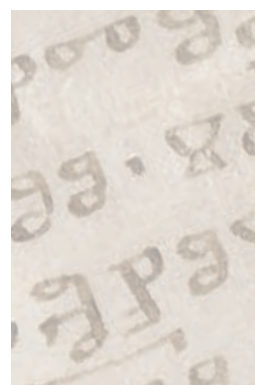
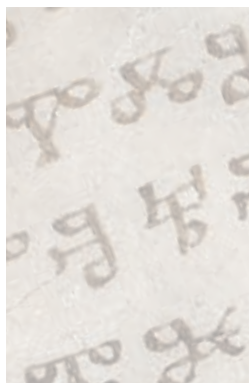

CYRILOMETODĚJSKÁ MISIE A EVROPA

1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu

Pavel Kouřil a kol.

**VELKÁ
MORAVA**

1150 let křesťanství ve střední Evropě

Cyriľ a Metoděj
1150 let

CYRILOMETODĚJSKÁ MISIE A EVROPA

– 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu

Pavel Kouřil a kol.

CYRILOMETODĚJSKÁ MISIE A EVROPA

– 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu

Pavel Kouřil a kol.

Cyrlometodějská misie a Evropa

– 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu

Vedoucí autorského kolektivu:	doc. PhDr. Pavel Kouřil, CSc.
Autoři:	Maddalena Betti, Ph.D., prof. Ivan Biliarsky, DrSc., PhDr. Ivana Boháčová, Ph.D., PhDr. František Čajka, Ph.D., Mgr. Václav Čermák, Ph.D., PhDr. Eva Doležalová, Ph.D., doc. PhDr. Luděk Galuška, CSc., PhDr. Milan Hanuliak, DrSc., prof. PhDr. Michaela Soleiman pour Hashemi, CSc., prof. PhDr. Martin Homza, Ph.D., prof. PhDr. Petr Charvát, DrSc., prof. Sergej A. Ivanov, prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., prof. Dr. hab. Krzysztof Jaworski, assoc. prof. Marija A. Jovčeva, Mgr. David Kalhous, Ph.D., doc. Mgr. Antonín Kalous, M.A., Ph.D., PhDr. Blanka Kavánová, CSc., prom. fil. Václav Konzal, doc. PhDr. Pavel Kouřil, CSc., PhDr. Pavel Kůrka, Th.D., Mgr. Naďa Labancová, Ph.D., prof. Dr. Christian Lübke, Prof. Mgr. Jiří Macháček, Ph.D., prof. PhDr. Zdeněk Měřinský, CSc., doc. PhDr. Jiří Mikulec, CSc., Mgr. Tomáš Parma, Ph.D., PhDr. Karol Pieta, DrSc., Mgr. Štefan Pilát, Ph.D., PhDr. Lumír Poláček, CSc., prof. Dr. hab. Jacek Poleski, PhDr. Naďa Profantová, CSc., ao. Univ.-Prof. Dr. Johannes Reinhart, prof. PhDr. Alexander T. Ruttkay, DrSc., prof. PhDr. Petr Sommer, CSc., DSc., Dr. Marek Stawski, Ján Steinhübel, CSc., prof. em. Francis J. Thomson, prof. Christo Trendafilov, Anatolij A. Turilov, Ph.D., PhDr., Dr.h.c. Vladimír Vavřínek, CSc., prof. PhDr. Radoslav Večerka, DrSc., Doc. Mgr. Miroslav Vepřek, Ph.D., prof. PhDr. Martin Wihoda, Ph.D., prof. em. Dr. Herwig Wolfram, prof. Ian Wood, prof. Giorgio Ziffer, prof. PhDr. Josef Žemlička, DrSc.
Recenzenti:	prof. PhDr. Jan Klápště, CSc. prof. PhDr. Tatiana Štefanovičová, CSc.
Technický editor:	Mgr. Jana Fantová
Korektury pramenů:	Mgr. David Kalhous, Ph.D.
Korektury staroslověnských textů:	Doc. Mgr. Miroslav Vepřek, Ph.D.
Korektury anglického jazyka:	Bc. Tereza Bartošková Paul Michael Maddocks, M.A.
Překlady anglického jazyka:	Louise Bromby Dott. Eva Cimlerová Mgr. Jana Kličová Mgr. Adam Kulhavý Ing. Yvona Levíčková Lingea s.r.o. Mgr. Petra Melichar, Ph.D. Mgr. Eva Mošová
Překlady německého jazyka:	Mgr. Tomáš Butela Lingea s.r.o.
Překlady ruského jazyka:	PhDr. Stanislav Oplatek
Překlady polského jazyka:	Mgr. Jana Gryc
Redakce:	Mgr. Zdenka Kosarová Mgr. Jana Gryc
Obálka, grafická úprava a tisk:	Arte73, s.r.o.

OBSAH

Cyrlometodějská misie a Evropa – 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu

Předmluva (Pavel Kouřil)	8
<i>ÚVOD</i>	
Vladimír Vavřínek – Universalismus cyrilometodějské misie	12
<i>PŘEDPOKLADY</i>	
Josef Žemlička – Christianizace a etatizační proces ve střední Evropě	22
Herwig Wolfram – Bavorská misie v Panonii v 9. století	28
Ian Wood – Latinská hagiografická literatura dokumentující misijní cesty od Rimberta po Bruna z Querfurtu	34
David Kalhous – Několik poznámek k sociální struktuře Velké Moravy	40
Zdeněk Měřínský – Pohanství a počátky křesťanství na Moravě a ve Slezsku	48
Lumír Poláček – Velkomoravská sakrální architektura – nové výzkumy, nové otázky	66
Luděk Galuška – Křesťanství v období byzantské misie a Metodějova arcibiskupství na bázi archeologických pramenů z oblasti Veligradu – Starého Města a Uherské Hradiště	74
Christian Lübke – Z perspektivy Východofrancké říše: Morava a její mocenský vzestup za knížete Rostislava	86
Jiří Macháček – Byzantská misie a doklady jejího působení na Pohansku u Břeclavi	92
Pavel Kouřil – Archeologické doklady křesťanství v památkách hmotné kultury 9. až 10. století na Moravě se zaměřením na křížky	102
Blanka Kavánová – Rekonstrukce relikviáře z Mikulčic	114
Alexander T. Ruttkay – Počátky křesťanstva a včasnostředověké sakrální architektury na území Slovenska – nové objevy a súvislosti	118
Milan Hanuliak – Karol Pieta – Odras christianizácie v hnutelných prameňoch z 9. stor. vo východných častiach Veľkej Moravy	134
Ivana Boháčová – Naďa Profantová – Čechy v době velkomoravské	148
Krzysztof Jaworski – Křesťanská Velká Morava a slezské země na konci 9. století	168
Jacek Poleski – Kontakty Velkomoravské říše s kmeny z oblasti Malopolska – krátká epizoda nebo společné kořeny	178
<i>BRATŘI ZE SOLUNĚ</i>	
Sergej Ivanov – Cyril a Metoděj mezi byzantskými misionáři: obecné rysy a unikátní vlastnosti	196
Libor Jan – Počátky moravské církevní organizace a charakter Metodějova arcibiskupství	200
Maddalena Betti – Vznik Sancta Ecclesia Marabensis: Listy papeže Jana VIII. (872–882)	206
Ivan Biliarsky – První stať Zákona sudnyho ljudem a právní dědictví moravské misie svatých bratří Cyrila a Metoděje	210
Ján Steinhübel – Metodov konflikt s bavorskými biskupmi	220
Petr Charvát – A montibus usque ad mare: Morava a Benátky v 9. století	226
Christo Trendafilov – List patriarchy Fotia katolíku Zachariáši, Konstantin Filozof a vznik prototypu misionářského jazyka v období let 860–863	230
Marija Jovčeva – Slovanská bohoslužba na Velké Moravě a její hymnografické komponenty	240
Giorgio Ziffer – Konstantin-Cyřil, Metoděj a filologie	250
Radoslav Večerka – Kyjevské listy a Velká Morava	252
Štefan Pilát – Cyrilometodějský překlad apoštola a jeho další vývoj v slovanské rukopisné tradici	256
Miroslav Vepřek – Staroslověnské paraliturgické památky velkomoravského a českého původu	268
Anatolij Turilov – K výzkumu velkomoravského písemného dědictví: předběžné závěry, sporné otázky a perspektivy	272

PAMĚŤ

Václav Konzal – Kontinuita slovanské liturgie v přemyslovských Čechách	282
Petr Sommer – Svatý Prokop a Sázavský klášter	284
František Čajka – Srbskocírkevněslovanský rukopis Modlitby sv. Řehoře	288
Václav Čermák – Církevněslovanské písemnictví Slovanského kláštera v Praze	292
Martin Wihoda – Cyrilometodějská tradice v paměti přemyslovského věku	298
Eva Doležalová – Cyrilometodějská tradice v lucemburských Čechách	304
Antonín Kalous – Cyrilometodějská tradice v pozdně středověkých českých zemích	310
Pavel Kůrka – Ohlasy cyrilometodějské tradice v české reformaci	318
Tomáš Parma – Cyrilometodějské dědictví v rekatolizačních plánech na Moravě	322
Jiří Mikulec – Cyrilometodějská tradice v barokních Čechách	330
Johannes Reinhart – Velkomoravské dědictví v jihoslovanském písemnictví	338
Marek Stawski – Cyrilometodějská tradice v Polsku: Kristiánova legenda ve službách jagellonských ambicí	346
Martin Homza – Cyrilo-metodská tradícia v staršej uhorskej a slovenskej historiografii do konca 16. storočia	352
Nada Labancová – Obraz svätých Konštantína a Metoda v slovenskej literatúre 17.–18. storočia	358
Michaela Soleiman pour Hashemi – Vídeňská cyrilometodějská kázání 18. století	364
Francis J. Thomson – Život Metoděje a Cyrila v menologiu Demetria Tuptala	370

AUTOŘI TEXTŮ

Maddalena Betti, Ph.D.

Università degli Studi di Padova, Dip. di Storia
marlenebetti@hotmail.com

prof. Ivan Biliarsky, DrSc.

Istoricheski institut, Bělgarska akademija na naukite, Sofia
ivan.biliarski@gmail.com

PhDr. Ivana Boháčová, Ph.D.

Archeologický ústav Akademie věd ČR, Praha, v. v. i.
bohacova@arup.cas.cz

PhDr. František Čajka, Ph.D.

Slovanský ústav Akademie věd ČR Praha, v. v. i.
cajka@slu.cas.cz

Mgr. Václav Čermák, Ph.D.

Slovanský ústav Akademie věd ČR Praha, v. v. i.
cermakva@slu.cas.cz

PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.

Historický ústav Akademie věd ČR Praha, v. v. i.
dolezal@hiu.cas.cz

doc. PhDr. Luděk Galuška, CSc.

Moravské zemské muzeum Brno
lgaluska@mzm.cz

PhDr. Milan Hanuliak, DrSc.

Archeologický ústav SAV v Nitre
nrauhanu@savba.sk

prof. PhDr. Michaela Soleiman pour Hashemi, CSc.

Ústav české literatury Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno
michaela@phil.muni.cz

prof. PhDr. Martin Homza, Ph.D.

Katedra slovenských dejín Filozofická fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave
Martin.homza@fphil.uniba.sk

prof. PhDr. Petr Charvát, DrSc.

Katedra blízkovýchodních studií Filozofické fakulty
Západočeské univerzity v Plzni
pcharvat@kbs.zcu.cz

prof. Sergej A. Ivanov

National Research University, Higher School of Economics
in Moscow
s.ark.ivanov@gmail.com

prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D.

Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno
jan@phil.muni.cz

prof. Dr. hab. Krzysztof Jaworski

Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego
kjaworskidom@poczta.onet.pl

assoc. prof. Marija A. Jovčeva

Instituta za literatura, Bělgarska akademija na naukite, Sofia
yovchevama@gmail.com

Mgr. David Kalhous, Ph.D.

Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty
Masarykovy univerzity Brno
merowech@mail.muni.cz

doc. Mgr. Antonín Kalous, M.A., Ph.D.

Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého
v Olomouci
antonin.kalous@upol.cz

PhDr. Blanka Kavanová, CSc.

Archeologický ústav Akademie věd ČR, Brno, v. v. i.
kavanova@arub.cz

prom. fil. Václav Konzal

Slovanský ústav Akademie věd ČR, v. v. i.
konzal@slu.cas.cz

doc. PhDr. Pavel Kouřil, CSc.

Archeologický ústav Akademie věd ČR, Brno, v. v. i.
kouril@arub.cz

PhDr. Pavel Kůrka, Th.D.

Praha
pavelkurka@seznam.cz

Mgr. Naďa Labancová, Ph.D.

Štátny archív v Nitre
nada.racova@gmail.com

prof. Dr. Christian Lübke

GWZO e. V. an der Universität Leipzig
luebke@uni-leipzig.de

Prof. Mgr. Jiří Macháček, Ph.D.

Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty
Masarykovy univerzity Brno
machacek@phil.muni.cz

prof. PhDr. Zdeněk Měřínský, CSc.

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty

Masarykovy univerzity Brno
merinsky@phil.muni.cz

doc. PhDr. Jiří Mikulec, CSc.

Historický ústav Akademie věd ČR, v. v. i.
mikulec@hiu.cas.cz

Mgr. Tomáš Parma, Ph.D.

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění
Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého
v Olomouci
tomas.parma@upol.cz

PhDr. Karol Pieta, DrSc.

Archeologický ústav SAV v Nitre
nraupiet@savba.sk

Mgr. Štefan Pilát, Ph.D.

Slovanský ústav Akademie věd ČR, v. v. i.
pilat@slu.cas.cz

PhDr. Lumír Poláček, CSc.

Archeologický ústav Akademie věd ČR, Brno, v. v. i.
polacek@arub.cz

prof. Dr. hab. Jacek Poleski

Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego Kraków
jpoleski@wp.pl

PhDr. Naďa Profantová, CSc.

Archeologický ústav Akademie věd ČR, Praha, v. v. i.
profantova@arup.cas.cz

ao. Univ.-Prof. Dr. Johannes Reinhart

Institut für Slawistik, Universität Wien
johannes.reinhart@univie.ac.at

prof. PhDr. Alexander T. Ruttkay, DrSc.

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Archeologický ústav SAV v Nitre
nraurut@savba.sk

prof. PhDr. Petr Sommer, CSc., DSc.

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Archeologický ústav Akademie věd ČR, Praha, v. v. i.
sommer@arup.cas.cz

Dr. Marek Stawski

Szkoła Wyższa Przymierza Rodzin
marhist@interia.pl

Ján Steinhübel, CSc.

Historický ústav SAV
histjast@savba.sk

prof. em. Francis J. Thomson

University of Antwerp
francis.thomson@ua.ac.be

prof. Christo Trendafilov

Preslavska knižovna škola, Šumenski universitet
trendafilovhristo@abv.bg

Anatolij A. Turilov, Ph.D.

Departament slavistiki, Moskva
aaturilov@gmail.com

PhDr., Dr.h.c. Vladimír Vavřínek, CSc.

Slovanský ústav Akademie věd ČR, v. v. i.
vladimir.vavrinek@seznam.cz

prof. PhDr. Radoslav Večerka, DrSc.

Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno
bohem@phil.muni.cz

Doc. Mgr. Miroslav Vepřek, Ph.D.

Katedra bohemistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého
v Olomouci
Miroslav.veprek@upol.cz

prof. PhDr. Martin Wihoda, Ph.D.

Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno
wihoda@phil.muni.cz

prof. em. Dr. Herwig Wolfram

Institut für Österreichische Geschichtsforschung, Universität Wien
herwig.wolfram@univie.ac.at

prof. Ian Wood

School of History, Faculty of Arts, University of Leeds
i.n.wood@leeds.ac.uk

prof. Giorgio Ziffer

Dip.to di Lingue e letterature straniere, Università di Udine
giorgio.ziffer@gmail.com

prof. PhDr. Josef Žemlička, DrSc.

Historický ústav Akademie věd ČR, v. v. i.
zemlicka@hiu.cas.cz

Pavel Kouřil a kol.

CYRILOMETODĚJSKÁ MISIE A EVROPA

– 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu

Grafická úprava a tisk: Arte 73 s. r. o.

Vydal Archeologický ústav Akademie věd ČR, Brno, v. v. i.
www.arub.cz

© Archeologický ústav Akademie věd ČR, Brno, v. v. i.

Brno 2014

ISBN 978-80-86023-50-2

